

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (nionde avdelningen)

den 6 juni 2018*

”Begäran om förhandsavgörande – Civilrättsligt samarbete – Insolvensförfarande – Förordning (EG) nr 1346/2000 – Artikel 15 – Verkningar av ett insolvensförfarande på pågående rättegångar beträffande egendom eller rättigheter över vilka gäldenären inte längre äger rådighet – Begreppet pågående rättegång – Prövning i sak rörande fastställelse av att det föreligger en fordran”

I mål C-250/17,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Supremo Tribunal de Justiça (Högsta domstolen, Portugal) genom beslut av den 26 april 2017, som inkom till domstolen den 12 maj 2017, i målet

Virgílio Tarragó da Silveira

mot

Massa Insolvente da Espírito Santo Financial Group SA,

meddelar

DOMSTOLEN (nionde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden C. Vajda samt domarna E. Juhász och K. Jürimäe (referent),

generaladvokat: M. Bobek,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Virgílio Tarragó da Silveira, genom P. de Almeida, L. Mesquita och E. Viveiros, advogados,
- Massa Insolvente da Espírito Santo Financial Group SA, genom N. Líbano Monteiro, F. da Cunha Matos och S. Estima Martins, advogados,
- Portugals regering, genom L. Inez Fernandes, M. Figueiredo och P. Lacerda, samtliga i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom M. Afonso, M. Heller och M. Wilderspin, samtliga i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: portugisiska.

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 15 i rådets förordning (EG) nr 1346/2000 av den 29 maj 2000 om insolvensförfaranden (EGT L 160, 2000, s. 1).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Virgílio Tarragó da Silveira och Massa Insolvente da Espírito Santo Financial Group SA angående betalning för tjänster som Virgílio Tarragó da Silveira tillhandahållit bolaget Espírito Santo Financial Group SA innan bolaget försattes i konkurs, jämte ersättning för den skada som han lidit till följd av att förpliktelseerna enligt tjänsteavtalet inte fullgjorts.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 I skälen 8, 23 och 24 i förordning nr 1346/2000 anges följande:

”(8) För att uppnå syftet att förbättra insolvensförfaranden och kunna handlägga insolvensärenden med gränsöverskridande inslag effektivare är det nödvändigt och lämpligt att bestämmelserna om behörighet, erkännande och tillämplig lag på detta område blir föremål för gemenskapslagstiftning som är bindande och direkt tillämplig i medlemsstaterna.

...

(23) I förordningen bör anges, för de områden som den omfattar, enhetliga lagvalsregler som inom sitt tillämpningsområde, ersätter nationella internationellt privaträttsliga regler. Om inte annat anges bör rättsordningen i den medlemsstat där förfarandet inleds vara tillämplig (lex concursus). Denna lagvalsregel om lagkonflikter bör gälla både för huvudförfarandet och lokala förfaranden. Lex concursus bestämmer samtliga verkningar av insolvensförfarandet; såväl processuella som materiella, för berörda personer och rättsliga förhållanden. Lex concursus anger alla förutsättningar för att inleda, genomföra och slutföra ett insolvensförfarande.

(24) Det automatiska erkännandet av ett insolvensförfarande i den stat där förfarandet inleds kan hämma tillämpningen av de regler enligt vilka transaktioner genomförs i andra medlemsstater. För att skydda berättigade förväntningar och säkerheten vid transaktioner i andra medlemsstater än den medlemsstat där förfaranden inleds bör det anges ett antal undantag från den allmänna regeln.”
- 4 Artikel 4.1 och 4.2 f i förordningen stadgar följande:

”1. Om inte annat föreskrivs i denna förordning skall lagen i den medlemsstat inom vars territorium insolvensförfarandet inleds, nedan kallad inledningsstaten, vara tillämplig på insolvensförfarandet och dess verkningar.

2. Lagen i inledningsstaten skall bestämma förutsättningarna för att inleda ett förfarande, samt för att genomföra och slutföra det. Denna lag skall under alla förhållanden bestämma

...

f) insolvensförfarandets verkningar på förfaranden som inletts av enskilda borgenärer, med undantag för pågående rättegångar,

...”

5 I artikel 15 i förordningen stadgas följande:

”Verkningar av ett insolvensförfarande på en pågående rättegång beträffande egendom eller rättigheter över vilka gäldenären inte längre äger rådighet, regleras uteslutande av lagen i den medlemsstat där rättegången pågår.”

6 I artikel 16.1 första stycket i samma förordning föreskrivs följande:

”Beslut om att inleda ett insolvensförfarande fattat av en domstol i en medlemsstat, som har behörighet enligt artikel 3, skall från den tidpunkt det har verkan i inledningsstaten erkännas i alla andra medlemsstater.”

Portugisisk rätt

7 Artikel 277 e i Código do Processo Civil (civilprocesslagen) har följande lydelse:

”Det saknas anledning att döma i saken när

...

e) det inte längre finns ett berättigat intresse av att få saken prövad.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

8 Den 25 juli 2008 väckte Virgílio Tarragó da Silveira, bosatt i London (Förenade kungariket), talan mot Espírito Santo Financial Group, med säte i Luxemburg, vid Tribunal de Comarca de Lisboa (Lissabons distriktsdomstol, Portugal) om betalning av en fordran enligt ett avtal om tillhandahållande av tjänster.

9 Den 10 oktober 2014, då den processen pågick, försattes Espírito Santo Financial Group i konkurs av Tribunal d’arrondissement de Luxembourg (Luxemburgs distriktsdomstol, Luxemburg). Från den dagen är det således Espírito Santo Financial Group i konkurs, företrätt av den luxemburgska konkursförvaltare som utsetts av sistnämnda domstol, som är svarande i processen.

10 I beslut av den 1 juni 2015 fann Tribunal de Comarca de Lisboa (Lissabons distriktsdomstol) med stöd av artikel 277 e i civilprocesslagen och prejudikatsdom nr 1/2014 av den 8 maj 2013 från Supremo Tribunal de Justiça (Högsta domstolen, Portugal) att det sknades anledning att döma i saken, eftersom artikel 15 i förordning nr 1346/2000 var tillämplig i det aktuella fallet, då det hade inletts ett insolvensförfarande i Luxemburg.

11 Virgílio Tarragó da Silveira överklagade detta beslut till Tribunal da Relação de Lisboa (Appellationsdomstolen i Lissabon, Portugal), som i avgörande av den 7 juli 2016 fastställde beslutet från första instans.

12 Virgílio Tarragó da Silveira överklagade det avgörandet till den hänskjutande domstolen, Supremo Tribunal de Justiça (Högsta domstolen). Till stöd för sitt överklagande gjorde han gällande att artikel 15 i förordning nr 1346/2000 endast är tillämplig på pågående rättegångar som avser bestämd egendom eller en bestämd rättighet och att processer avseende betalningsförpliktelser inte omfattas av

förordningens tillämpningsområde. I förevarande fall ska verkningarna av det insolvensförfarande som inletts i Luxemburg på den process som pågår vid portugisisk domstol därför, i enlighet med den allmänna lagvalsregeln i artikel 4 i samma förordning, bestämmas av lagen i den medlemsstat där det förfarandet inleddes, det vill säga Luxemburg. Till skillnad från portugisisk rätt föreskriver luxemburgsk rätt inte att den pågående rättegången ska upphöra.

- 13 Konkursförvaltaren för Espírito Santo Financial Group i konkurs har anfört att artikel 15 i förordning nr 1346/2000 är tillämplig på alla pågående processer vid en domstol i en annan medlemsstat än den där insolvensförfarandet inleddes, rörande egendom eller rättigheter, oavsett om dessa är bestämda eller obestämda, förutsatt att gäldenären inte längre äger rådighet över dem.
- 14 Inför dessa skilda ståndpunkter har den hänskjutande domstolen uttryckt tvivel kring räckvidden av artikel 15 i förordning nr 1346/2000.
- 15 Mot denna bakgrund beslutade Supremo Tribunal de Justiça (Högsta domstolen) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till EU-domstolen:

”Ska artikel 15 i [förordning nr 1346/2000] tolkas så, att den är tillämplig på en rättegång som pågår i en domstol i en medlemsstat angående en talan om dels förpliktande för en gäldenär att dels betala ett penningbelopp enligt ett avtal om tillhandahållande av tjänster, dels betala skadestånd på grund av att denne inte fullgjort denna avtalsförpliktelse, när i) gäldenären förklarats vara insolvent i ett insolvensförfarande som har inletts vid en domstol i en annan medlemsstat och ii) insolvensförklaringen omfattar gäldenärens samtliga tillgångar?”

Tolkningsfrågan

- 16 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i om artikel 15 i förordning nr 1346/2000 ska tolkas så, att den är tillämplig på en rättegång som pågår i en domstol i en medlemsstat angående en talan om förpliktande för en gäldenär att dels betala ett penningbelopp enligt ett avtal om tillhandahållande av tjänster, dels betala skadestånd på grund av att denne inte fullgjort denna avtalsförpliktelse, när gäldenären förklarats vara insolvent i ett insolvensförfarande som har inletts vid en domstol i en annan medlemsstat och insolvensförklaringen omfattar gäldenärens samtliga tillgångar.
- 17 Enligt artikel 4.1 i förordning nr 1346/2000 ska, om inte annat föreskrivs i denna förordning, lagen i den medlemsstat inom vars territorium insolvensförfarandet inleds vara tillämplig på insolvensförfarandet och dess verkningar. Den bestämmelsen slår alltså fast den allmänna lagvalsregeln för gränsöverskridande insolvensförfaranden och deras verkningar.
- 18 Som ett undantag från den regeln föreskriver artikel 15 i förordningen att verkningar av ett insolvensförfarande på en pågående rättegång beträffande egendom eller rättigheter över vilka gäldenären inte längre äger rådighet uteslutande regleras av lagen i den medlemsstat där rättegången pågår.
- 19 Den hänskjutande domstolen önskar få klarlagt huruvida, som Virgílio Tarragó da Silveira har hävdat, ”egendom eller rättigheter över vilka gäldenären inte längre äger rådighet” begränsar tillämpningsområdet för artikel 15 i förordning nr 1346/2000 till att enbart gälla pågående rättegångar som avser bestämd egendom eller en bestämd rättighet. Enligt klagandens uppfattning gäller denna bestämmelse med andra ord endast pågående rättegångar avseende en bestämd rättighet som tillkommer gäldenären eller en bestämd egendom som denne förfogar över. En process om betalning av ett penningbelopp på grundval av en avtalsförpliktelse uppfyller inte det villkoret.

- 20 Enligt EU-domstolens fasta praxis kan den formulering som använts i en av språkversionerna av en unionsbestämmelse inte ensam ligga till grund för tolkningen av denna bestämmelse eller ges företräde framför övriga språkversioner. Unionsbestämmelserna ska nämligen tolkas och tillämpas på ett enhetligt sätt mot bakgrund av de olika versionerna på samtliga Europeiska unionens språk (se, för ett liknande resonemang, dom av den 28 juli 2016, JZ, C-294/16 PPU, EU:C:2016:610, punkt 38 och där angiven rättspraxis).
- 21 De olika språkversionerna av denna bestämmelse är inte likalydande. Bland annat används i de engelska, franska och italienska språkversionerna uttrycken "an asset or a right of which the debtor has been divested", "un bien ou un droit dont le débiteur est dessaisi" respektive "un bene o ... un diritto del quale il debitore è sprossessato", medan bland annat de spanska, tjeckiska, danska och tyska språkversionerna i stället använder uttrycken "un bien o un derecho de la masa", "mejtku nebo práva náležejícího do majetkové podstaty", "et aktiv eller en rettighed i massen" respektive "einen Gegenstand oder ein Recht der Masse".
- 22 Sett till ovan i punkt 20 nämnda rättspraxis och till skillnaderna mellan de olika språkversionerna av artikel 15 i förordning nr 1346/2000, kan den artikeln inte tolkas enbart utifrån sin lydelse.
- 23 Även om lydelsen av denna bestämmelse inte är otvetydig, medger dock bestämmelsens sammanhang och syften ingen annan tolkning än att dess tillämpningsområde inte är begränsat till enbart pågående processer rörande bestämd egendom eller en bestämd rättighet över vilken gäldenären inte längre äger rådighet.
- 24 Vad för det första gäller bestämmelsens sammanhang, ska den läsas tillsammans med artikel 4.2 f i samma förordning, som gör åtskillnad mellan "pågående rättegångar" och andra förfaranden som inletts av enskilda borgenärer (dom av den 9 november 2016, ENEFI, C-212/15, EU:C:2016:841, punkt 32). Sistnämnda bestämmelse indikerar på intet sätt att en pågående rättegång, som den i fråga i det nationella målet, ska avse bestämd egendom eller en bestämd rättighet. Den allmänt hållna formuleringen "pågående rättegångar" bekräftar tvärtom att artikel 15 i förordning nr 1346/2000 är tillämplig på pågående rättegångar som avser inte bara en bestämd rättighet eller egendom utan mer generellt egendom eller rättigheter som ingår i konkursboet.
- 25 Domstolen konstaterar att egendom eller rättigheter "över vilka gäldenären inte längre äger rådighet" i den mening som avses i artikel 15 i förordning nr 1346/2000 är de som gäldenären inte längre äger rådighet över till följd av att ett insolvensförfarande har inletts. Enligt artikel 16.1 i samma förordning ska beslut om att inleda ett sådant insolvensförfarande från den tidpunkt det har verkan i inledningsstaten erkännas i alla andra medlemsstater. Egendom eller rättigheter över vilka gäldenären inte längre har rådighet avser följaktligen inte enbart bestämd egendom eller bestämda rättigheter tillhörande gäldenären utan är tänkt att avse de samlade tillgångar som ingår i konkursboet, som följd av att ett insolvensförfarande har inletts.
- 26 Vad för det andra gäller syftena med förordning nr 1346/2000, skulle det strida mot det syfte som framgår av skäl 8 – att förbättra insolvensförfaranden och kunna handlägga insolvensärenden med gränsöverskridande inslag effektivare – att beträffande domstolsprocesser avseende betalningsförpliktelser ålägga den domstol som prövar målet att under pågående förfarande tillämpa utländsk rätt enbart för att avgöra verkningarna på den processen av att ett insolvensförfarande har inletts i en annan medlemsstat. Detta skulle riskera att fördröja den domstolens avgörande av om det föreligger en fordran och i så fall till vilket belopp och, i förekommande fall, hindra borgenären från att i tid anmäla sin fordran i insolvensförfarandet.
- 27 Den tolkning av artikel 15 i förordning nr 1346/2000 som redovisas i punkt 23 ovan medger således – i linje med det syfte som nämns i punkten ovan – att den domstol där en rättegång pågår tillämpar sin nationella rätt för att avgöra verkningarna på den rättegången av att ett insolvensförfarande har inletts.

- 28 Av vad som anförts följer att tillämpningsområdet för artikel 15 i förordning nr 1346/2000 inte kan vara begränsat till enbart pågående processer rörande bestämd egendom eller en bestämd rättighet över vilken gäldenären inte längre äger rådighet.
- 29 Den bestämmelsen kan dock inte utan urskiljning tillämpas på alla pågående rättegångar avseende egendom eller rättigheter som ingår i konkursboet.
- 30 Som domstolen slagit fast, vore det motsägelsefullt att tolka artikel 15 i förordning nr 1346/2000 på så sätt att den även avser verkställighetsförfaranden. Följden av det skulle bli att verkningarna av att ett insolvensförfarande inletts reglerades av lagen i den medlemsstat där verkställighetsförfarandet pågår, samtidigt som det uttryckligen föreskrivs i artikel 20.1 i förordningen att gäldenären ska återlämna det han fått genom ”verkställighetsåtgärder” till förvaltaren, vilket skulle frånta artikel 15 dess ändamålsenliga verkan (dom av den 9 november 2016, ENEFI, C-212/15, EU:C:2016:841, punkt 34).
- 31 Dessutom vilar förordning nr 1346/2000 på principen att det i regel är oförenligt med kravet på att borgenärer ska behandlas lika – vilket i tillämpliga delar är ett grundläggande krav i varje insolvensförfarande – att enskilda borgenärer har möjlighet att inleda och driva verkställighetsförfaranden trots att ett insolvensförfarande pågår mot gäldenären (dom av den 9 november 2016, ENEFI, C-212/15, EU:C:2016:841, punkt 33).
- 32 Det ska följaktligen konstateras att verkställighetsförfaranden inte omfattas av tillämpningsområdet för artikel 15 i förordning nr 1346/2000 (dom av den 9 november 2016, ENEFI, C-212/15, EU:C:2016:841, punkt 35).
- 33 Däremot omfattar den bestämmelsens tillämpningsområde en fastställsetalan avseende en betalningsförpliktelse som endast syftar till att gäldenärens rättigheter och skyldigheter ska slås fast, utan att det innebär att de ska fullgöras, och som till skillnad från förfaranden för specialexekution således inte undergräver principen om likabehandling av gäldenärerna och den kollektiva regleringen i insolvensförfaranden.
- 34 Det ankommer därför på den hänskjutande domstolen att innan den tillämpar artikel 15 i förordning nr 1346/2000 pröva om Virgílio Tarragó da Silveiras talan är en talan i sak med yrkande om betalning av en skuld och därigenom skiljer sig från ett verkställighetsförfarande för indrivning av den skulden.
- 35 Av vad som anförts följer att den hänskjutna frågan ska besvaras på följande sätt. Artikel 15 i förordning nr 1346/2000 ska tolkas så, att den är tillämplig på en pågående rättegång i en domstol i en medlemsstat angående en talan om förpliktande för en gäldenär att dels betala ett penningbelopp enligt ett avtal om tillhandahållande av tjänster, dels betala skadestånd på grund av att denne inte fullgjort denna avtalsförpliktelse, när gäldenären förklarats vara insolvent i ett insolvensförfarande som har inletts vid en domstol i en annan medlemsstat och insolvensförklaringen omfattar gäldenärens samtliga tillgångar.

Rättegångskostnader

- 36 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (nionde avdelningen) följande:

Artikel 15 i rådets förordning (EG) nr 1346/2000 av den 29 maj 2000 om insolvensförfaranden ska tolkas så, att den är tillämplig på en pågående rättegång i en domstol i en medlemsstat angående en talan om förpliktande för en gäldenär att dels betala ett penningbelopp enligt ett avtal om tillhandahållande av tjänster, dels betala skadestånd på grund av att denne inte fullgjort denna avtalsförpliktelse, när gäldenären förklarats vara insolvent i ett insolvensförfarande som har inletts vid en domstol i en annan medlemsstat och insolvensförklaringen omfattar gäldenärens samtliga tillgångar.

Underskrifter